

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3585

Vragen van de leden **Leijten** en **Jasper van Dijk** (beiden SP) aan de Minister-President en de Minister van Buitenlandse Zaken over *getroffen maatregelen op het Ministerie van Buitenlandse Zaken naar aanleiding van de lessen uit het toeslagenschandaal op gebied van hardheden en de informatiehuishouding* (ingezonden 16 juni 2022).

Antwoord van Minister **Bruins Slot** (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties), mede namens de Minister-President en de Minister van Buitenlandse Zaken (ontvangen 18 juli 2022). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2021–2022, nr. 3444.

Vraag 1

Is er op uw ministerie, onder andere naar aanleiding van het toeslagenschandaal, onderzoek gedaan naar wetten en andere maatregelen die leiden tot onevenredige en/of hardvochtige consequenties voor mensen bij de uitvoering daarvan? Zo nee, kunt u uitgebreid motiveren waarom niet?^{1 2 3}

Antwoord 1

Ter uitvoering van de motie Ploumen/Jetten⁴ verricht elk departement een inventarisatie naar wet- en regelgeving die hardvochtig uitpakt voor mensen. Deze inventarisatie maakt onderdeel uit van een breed palet aan maatregelen die het kabinet treft om de menselijke maat in wet- en regelgeving te versterken. In de brief «Acties kabinet bevorderen menselijke maat wetten en regels», die op 11 juli jl. met Uw Kamer is gedeeld,⁵ wordt ingegaan op de stand van zaken van de inventarisaties, waarbij in bijlage 3 bij die brief per departement een nadere toelichting wordt gegeven op de eigen inventarisatie.

In bijlage 2 bij de brief «Acties kabinet bevorderen menselijke maat wetten en regels» is daarnaast een verslag opgenomen van de rijksbrede internetconsultatie die heeft plaatsgevonden in het kader van de inventarisatie, waarbij

¹ <https://nos.nl/l/2432544> «Cipiers klagen in gelekte memo's: nauwelijks aandacht voor terugkeer in samenleving» (13 juni 2022)

² Reactie op het rapport «Ongekend Onrecht» van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag; Kamerstuk 35 510, nr. 4

³ Stand van zaken inventarisatie hardvochtige wet- en regelgeving ter uitvoering van de motie van de leden Ploumen en Jetten; Kamerstuk 35 510, nr. 95

⁴ Kamerstuk 35 510, nr. 24.

⁵ Kamerstuk 2022Z14921.

eenieder voorbeelden kon aandragen van wetten en regels waardoor mensen buitensporig in de knel komen.⁶ Hiermee is beoogd het burgerperspectief te betrekken en te voorkomen dat departementen signalen uit de buitenwereld van knellende wetten en regels missen.

Aanvullend op de uitvoering van de motie Ploumen/Jetten wordt door het Ministerie van SZW in samenwerking met het Ministerie van VWS de motie Omtzigt⁷ uitgevoerd. In het kader daarvan is onafhankelijk onderzoek uitgevoerd naar hardvochtige effecten in de Participatiewet, de werknemersregelingen en het pgb. Dit onderzoek is op 7 juli jl. met uw Kamer gedeeld.⁸ Daarnaast is Uw Kamer op 21 juni geïnformeerd over het traject Participatiewet in balans⁹ en wordt u aan het eind van de zomer geïnformeerd over de hardheden in de WIA.

Vraag 2

Is dit onderzoek of zijn deze onderzoeken met de Kamer gedeeld? Zo nee, kunt u uitgebreid motiveren waarom niet en kunt u het onderzoek onverwijld naar de Kamer sturen?

Antwoord 2

In bijlage 3 bij de brief «Acties kabinet bevorderen menselijke maat wetten en regels»¹⁰ van 11 juli jl. is per departement aangegeven wanneer de resultaten van de inventarisatie van het desbetreffende departement worden verwacht en op welke wijze uw Kamer daarover wordt geïnformeerd.

Vraag 3

Daar waar in de kabinetsbrief wordt aangegeven dat «elk departement de voor het desbetreffende domein meest passende methodiek om hardvochtigheden op te sporen» hanteert, kunt u aangeven welke methodiek op uw ministerie wordt gehanteerd? Kunt u uw antwoord uitgebreid toelichten?

Antwoord 3

Ten behoeve van de inventarisaties ter uitvoering van de motie Ploumen/Jetten heb ik met de departementen gewerkt aan een gemeenschappelijk analysekader voor de analyse van de binnengekomen resultaten.¹¹ Een gereedschapskist is ontwikkeld waar de departementen al naar gelang hun specifieke domein en behoefte instrumenten (beoordelingscriteria) uit kunnen halen. Zo biedt onder meer de uitvoering van de motie Lodders/Van Weyenberg een voorbeeld van hoe aangedragen knelpunten kunnen worden gecategoriseerd, besproken en aangepakt in een wisselwerking met de Tweede Kamer.¹² Voorop staat dat elk aangedragen voorbeeld van hardvochtige effecten wordt onderzocht en waar nodig en mogelijk opgelost. In bijlage 3 bij de brief «Acties kabinet bevorderen menselijke maat wetten en regels»¹³ van 11 juli jl. wordt per departement nader ingegaan op de methodologie die door het departement wordt gehanteerd bij de inventarisatie.

Vraag 4

Zijn er naar aanleiding van onderzoeken, quickscans, of andere signalen maatregelen getroffen op uw ministerie om wetten, maatregelen of procedures waarvan inmiddels bekend is dat ze tot onevenredige consequenties leiden, aan te passen? Zo ja, welke maatregelen zijn dit en welk effect moet dit tegengaan? Zo nee, kunt u uitgebreid toelichten waarom niet?

⁶ <https://www.internetconsultatie.nl/knellendewettenenregels/b1>

⁷ Kamerstuk 35 510, nr. 13.

⁸ Kamerstuk 29 362, nr. 309.

⁹ Kamerstuk 34 352, nr. 253.

¹⁰ Kamerstuk 2022Z14921.

¹¹ Zie ook mijn voortgangsbrief van 19 januari jl. (Kamerstuk 33 510, nr. 95).

¹² Kamerstuk 31 066, nr. 898.

¹³ Kamerstuk 2022Z14921.

Antwoord 4

In bijlage 3 bij de brief «Acties kabinet bevorderen menselijke maat wetten en regels»¹⁴ van 11 juli jl. is per departement aangegeven wanneer de resultaten van de inventarisatie van het desbetreffende departement worden verwacht en op welke wijze uw Kamer daarover wordt geïnformeerd.

Vraag 5

Kunt u aangeven of en hoe uw ministerie de «buikpijn dossiers» die uit de inventarisatie van de Raad voor de Rechtspraak komen én de reflectie op knellende regelgeving en strenge uitvoeringspraktijken van de Raad van State heeft behandeld?^{15 16}

Antwoord 5

De «buikpijndossiers» en knelpunten die voortvloeien uit het jaarverslag van de Raad voor de Rechtspraak alsmede de reflectie van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State worden betrokken bij de inventarisaties van de beleidsverantwoordelijke departementen naar wet- en regelgeving die hardvochtig uitpakt voor mensen.¹⁷ Hetzelfde geldt voor de signalen die de Hoge Raad in zijn jaarverslag heeft meegegeven aan de wetgever.¹⁸

Vraag 6

Kunt u aangeven hoe bij nieuwe voorstellen vanuit uw ministerie voorkomen wordt dat deze voorstellen leiden tot onevenredige en/of hardvochtige consequenties? Wat is er ten opzichte van deze werkwijze anders dan voor het naar buiten komen van het toeslagenschandaal?

Antwoord 6

In bijlage 3 bij de brief «Acties kabinet bevorderen menselijke maat wetten en regels»¹⁹ van 11 juli jl. wordt vermeld welke acties de departementen nemen om op structurele basis knelpunten te inventariseren. Dit in aanvulling op de diverse acties die rijksbreed lopen om de menselijke maat in wet- en regelgeving te bevorderen, die tevens besproken worden in de voornoemde brief.²⁰

Om te voorkomen dat nieuw beleid of nieuwe wetgeving leidt tot onevenredige consequenties zet het Ministerie van Justitie en Veiligheid onverminderd in op het realiseren van de verbeterpunten in de brief over versterking van de kwaliteit van beleid en wetgeving die in juni 2021 aan uw Kamer is verzonden.²¹ Eén van de maatregelen is ook het herzien van het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving (het IAK) en het bevorderen van het gebruik hiervan. Het IAK bevordert dat in een beleidsproces met alle betrokkenen wordt nagedacht over wat goed is én wat werkt voor de samenleving met aandacht voor alle relevante te maken afwegingen. Hierbij moeten nadrukkelijk beleid, uitvoering en de doelgroep in de samenleving vanaf het begin zijn betrokken, ook om de consequenties in kaart te brengen. Onderdeel van de herziening van het IAK is dat het ook steviger in de ministeries wordt gepositioneerd, en daarmee wordt bevorderd dat de

¹⁴ Kamerstuk 2022Z14921.

¹⁵ Rechters: knellende wetgeving leidt tot onrechtvaardige situaties. Rechtspraak noemt 11 «buikpijndossiers» in jaarverslag <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/Paginas/Rechters-knellende-wetgeving-leidt-tot-onrechtvaardige-situaties.aspx>

¹⁶ Lessen uit de kinderopvangtoeslagzaken, Raad van State <https://www.raadvanstate.nl/reflectierapport/>

¹⁷ Het jaarverslag 2021 van de Raad voor de rechtspraak is te vinden via: <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/Paginas/Rechters-knellende-wetgeving-leidt-tot-onrechtvaardige-situaties.aspx>
De reflectie van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State over de kinderopvangtoeslagzaken is te vinden via: <https://www.raadvanstate.nl/reflectierapport/> In de juridische reflectie, die een bijlage bij het rapport betreft, zijn diverse knelpunten opgenomen.

¹⁸ Het jaarverslag 2021 van de Hoge Raad is te vinden via: <https://2021.jaarverslaghogeraad.nl/de-hoge-raad/contacten-met-de-wetgever/>

¹⁹ Kamerstuk 2022Z14921.

²⁰ Zie ook paragraaf 5 van de brief «Acties kabinet bevorderen menselijke maat wetten en regels». Kamerstuk 2022Z14921.

²¹ Kamerstuk 35 570-VI, nr. 115

consequenties van voorstellen zo vroeg mogelijk in het beleidsproces in beeld worden gebracht. Uw Kamer wordt na de zomer geïnformeerd over de voortgang van de herziening.

Vraag 7

Heeft uw ministerie een nulmeting in het kader van het «Rijksprogramma voor Duurzaam Digitale Informatiehuishouding» gemaakt en een verbeterplan opgesteld? Zo ja, kunt u deze nulmeting en het verbeterplan onverwijld naar de Kamer sturen?^{22 23}

Antwoord 7

De actieplannen en nulmetingen van de departementen worden per afzonderlijke Kamerbrief gebundeld en gelijktijdig met deze beantwoording naar de Kamer gezonden voorzien van een nadere duiding.

Vraag 8

Kunt u aangeven wat het beleid is op uw ministerie aangaande het bewaren van SMS'jes en ander berichtenverkeer, ook van uzelf?

Antwoord 8

Hierop is het rijksbrede beleid van toepassing waaruit volgt dat chatberichten over de bestuurlijke besluitvorming bewaard dienen te blijven wanneer de relevante informatie niet ook al op een andere manier is geborgd binnen de organisatie. Is het bestuurlijke besluit uit het chatbericht ook op een andere manier geborgd binnen de organisatie, bijvoorbeeld in een nota of een e-mail, dan kan het oorspronkelijke chatbericht worden verwijderd. Het is niet nodig dat dezelfde relevante informatie twee keer wordt bewaard. Dit ook in verband met het belang van ordentelijke archiefvorming. Deze staande praktijk is in lijn met de heersende Wob-rechtspraak.

De Instructie bewaren chatberichten belegt de verantwoordelijkheid voor het bewaren van relevante chatberichten bij de inhoudelijk verantwoordelijke dossierhouder. Voor bewindspersonen geldt dat zij alleen berichten hoeven te bewaren over de bestuurlijke besluitvorming waarvan de relevante inhoud nergens anders binnen de organisatie is geborgd. Berichten kunnen worden bewaard door middel van het maken van een screenshot of door middel van «export» van het chatbericht. In dit kader wijs ik er nog op dat de Minister-President tijdens het debat van 19 mei jongstleden heeft toegezegd door mij te laten zien hoe de chatinstructie voor bewindspersonen op dit punt nader kan worden geëxpliciteerd aan de hand van het zogenaamde «vierogen-principe». Hiertoe wordt voor eind augustus een praktisch voorstel gedaan voor een uniforme werkwijze die door de bewindslieden gebruikt kan worden.

Vraag 9

Hoeveel WOB/WOO verzoeken heeft uw ministerie in behandeling en wat is van die verzoeken het tijdsverloop?²⁴

Antwoord 9

In bijlage 1 is het overzicht te vinden van de antwoorden van de departementen.²⁵

²² Informatie over de Informatiehuishouding van Algemene Zaken; Kamerstuk 35 925-III, nr. 30

²³ Position Paper RDDI <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2022Z11910&did=2022D24556>

²⁴ <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5315367/overheid-niet-transparant-wob-verzoeken-informatie-achterhouden>

²⁵ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl